

HEGEDŰS IMRE JÁNOS

Kicsi szellem kalandjai égen, földön

(mesenovella)

HEGEDŰS IMRE JÁNOS (1941) Budapest

Tamási Áron emlékére

Változtatta szálláshelyét a végtelen űrben a kicsi szellem, szívesen időzött az Orion csillaghalmazban, először a Szíriuszon vert tanyát, s ha megunta, a tér görbületének vonalát követve átköltözött a Plejádok egyik csücskére, onnan jobban szemügyre tudta venni azt az apró, kicsi pontot, azt a golyócskát, ahol emberek élnek.

Beosztotta szépen az időt, persze, csak a földi elme szerint osztotta be, mert idő nem létezik, az ember találta ki ezt a rettenetes rácsot, ezt a szörnyű börtönt, számára ismeretlen, ő a lét méhében örök életűnek fogant, semmilyen korlátot nem ismer.

– Ha mégis földi gondolkodással mérem a mérhetetlent – elmélkedett a kicsi szellem –, akkor tízmillió évet töltöttem az Orion csillaghalmazon, abból a tízmillióból négyet a Póluson, hármát a Rigelen, ugyancsak hármát a Capellán, és kimondhatatlanul sokáig lakoztam a Plejádokon. Egy-egy pillanat volt mindenik, meg sem kottyán nekem százmillió esztendő, ez felfoghatatlan a földi embernek, akárcsak a végtelen tér, annak sincsenek határai, korlátai.

Amikor eszébe jutott, milyen mókás neveket eszeltek ki a Föld lakói, milyen furfangosan nevezik meg az ő lakhelyeinek színtereit, akkor elkacagta magát. Furcsa érzés volt, mert a szellemek nem kacagnak. Mármost hogy Kaszás Csillag! S mögötte baktat Sánta Kata! Aztán, csupa észfitogtatásból, állatneveket ragasztanak föl az égre: Kos, Bika, Kutya, Hal, Rák, Oroszlán, Skorpió.

Legérdekesebb a Fiastyúk! Annak nincs is fia! Annak csibéi vannak! De mindig az izgalmas igazán, ami nincs, és mégis van. Ez a mókás név felér egy csillaghalmazzal. S hátha számba veszem a többi megnevezését is? Hét kecske, Hét táncosnő, Szent Péter csirkéi?

Az emberek mókás természete miatt kezdett foglalkozni a Föld nevű golyóval a kicsi szellem.

– Ennél szebb tulajdonság nincs! A bika, a kutya, a rák, a skorpió nekik csillagot jelent. S nemcsak az égre raggatnak ilyen mókás szavakat, hanem saját magukra is. Azt mondják, az eszed tokja! Ráadásul az ágak hegyén jár! Mi jár az ágak hegyén? Az ész vagy a tok?

Rázkódott a teste a kicsi szellemnek, most már nemcsak kacagott, hanem hahotázott is. Süketen csengett-bongott a sötét, vak űr, visszhang nem jött, a visszhang ismeretlen a végtelen térben, az túlságosan földi tünemény, márpedig minden lény, még a szellem is, szeret szembenézni önmagával, és a visszhangnál tökéletesebb tükör nincs.

– A Földön bárki gyönyörködhet saját képmásában, a folyók, a tavak, a tengerek vize pont arra jó, de itt, ahol élek, tekintgetetek jobbra-balra, csak a csillagok, az égitestek, a bolygók végtelen keringését látom. És ködöt. Ködöt és port. Vajon milyen vagyok én? A visszhang lehetne a tükör, de ha nincs, akkor nincs.

Emiatt keletkezett parányi hiányérzete a kicsi szellemnek. Szép, jó és tökéletes állapot az ő űrmagánya, de egy móka által kiváltott visszhang csak te-

tézné a boldogságot. Megismerné önmagát. Szerencsére történt valami a Földön, ami reményt fakasztott a kicsi szellem ugyancsak nem létező lelkében.

Megszületett Móka.

Ez már akkora esemény, amire itt, a Fiastyúk ötödrangú tagjának csücskén is érdemes odafigyelni.

Nagyot rikoltott örömeiben, magába gömbölyödött, és fejest ugrott a kozmoszba a kicsi szellem, nem száguldott, mint a hullócsillagok, hanem átlényegült, s már ott is ragyogott a tűlevelű fákkal borított hegység fölött, amit Hargitának neveznek arrafelé.

A havasok aljában, dombra felfutó faluban, kékre festett, tornácos ház tisztaszobájában pont akkor vajúdott egy szép mosolyú fiatalasszony, később azt mondta, alig érzett fájdalmat, csiklandozást viszont igen. Vagy nem csiklandozást? Azt tudja minden földi halandó, hogy nemcsak az édesanya szedi össze minden erejét, a születő gyermek is iparkodik, könyököl, tusakodik, és nem mindegy, milyen az a tusakodás. Az egyik gyermek lagymatag, indulna is, nem is, a másik kurácsi természetű, van, amelyik siet, van, aki ráérős, az ilyen még maradna a jó meleg hajlékában. Móka – mintha pitykét játszott volna a falu főutcáján – izgett-mozgott, helytelenkedett, játékos kedve már akkor mutatkozott, igen, valami hasonlót érzett az édesanya, legalábbis így mesélte a komaasszonyainak bepárásodott szemmel, boldogan, amikor azok pompás ételeket vittek neki a betegágyához. Azt meg a bába híresztelte, zuvatolta fűnek-fának, hogy a gyermek, miután kibuggyant, legalább háromféleképpen adta tudtára a világnak, hogy megérkezett: torkaszakadtából ordított, de különös bömbölés volt az az ordítás, félig-meddig hahota, s a végén nagyot tüszszentett, ami köztudottan a huncutság jele. Ilyent sem hallottam soha életemben – így a bába –, pedig a fél falut én fogtam ki.

Mindezt pontosan tudta a kicsi szellem, mert a szellemek mindent tudnak, s el is várta Mókától, hogy még születése pillanatában is különbözzön mindenkitől, legyen módfellett ügyes, ha már őmiatta tette meg az irdatlanul hosszú utat.

– Ha nem egyéb, társam született, nem is társam, hanem barátom, cimborám – gondolta lebegő állapotában a kicsi szellem –, vége a kozmoszi magányomnak, beleköltözöm ebbe a fiúgyermekbe, ameddig kicsi, addig irányítom a lépteit, s ha megnő, akkor száguldani fogunk, mert érzem, tudom, ő is szellem, mégpedig nagy szellem. De egyelőre nincs mit kezdeni vele, rácsimpaszkodott az anyja csecskére, úgy szopik, habzik a szája, na, nem baj, legalább szét tudok nézni, megtekintem a falut, a határt, a mezőt, az erdőt, nem lehet akármilyen vidék ez a havasalji táj, amit arra érdemesített az univerzum, hogy szellem szülessen itt. Úgy látszik, utánozza az ember az űrt, irtózik a szétszórtságtól, tömbösödik, sűrűsödik, hegyén-hátán a sok ház, pajta, csűr, ők falunak nevezik, sudár leánygyermek hordják könnyű kártyákkal a vizet az utcakútról, daliás legények kíséretükkel, szürkületkor vadul csókolóznak, táncmultságokban ájulásig forognak, hatalmasat dobantanak, a gyermekek bandákba verődve járnak az erdőt, gombásznak, makkásznak, epret, málnát szednek, nyulat, őzet hajkurásznak, madarakat lesnek, a pásztor kihajtja hajnalban a csordát a legelőre, az ökör kacskaringós szarvából csinált szerszámjával úgy kürtöl, éppen csak a halottak nem támadnak föl attól, a férfiak csonttörő, kemény munkával kényszerítik termésre a kokány földet, döntenek fát, raknak boksát, égetnek szenet, az asszonyok főznek, fonnak, s csattogtatják osztovátáikat, elmondani nem lehet, mi mindent csinál a falu népe, de senkinek nem panaszos a munka, ellenkezőleg úgy énekelnek, rezeg a levegő, hajlítják, cifrázzák a nótákat, ebben aztán igazán különböznek a kozmosz zenéjétől, ami – volt alkalmam hallgatni – monoton, egyszerű, földi szóval azt is mondhatná valaki, együgyű.

Na, most szedd össze magad – mondta maga magának a kicsi szellem –, valamilyen földi formát vegyél föl, másképp soha nem tudod meg, milyen vagy, előtte kukucskálj, szép patak folyik keresztül a falun, annál jobb tükör nincs, szállj a vize fölé, illegetsd, billegesd magad, s pillantgass, kukucskálj szaporán.

Ha másnak soha, saját magának mindig szót fogadott a kicsi szellem, a szőke patak fölé repült, amit az itteni emberek Nyikónak neveznek, de hamar lehervadt virágos kedve, mert nem látott semmit.

– Gondolhattam volna! A szellemnek nincs teste, nincs formája! Mit tudjak csinálni? Ki lenne az a kedves alak, aki hasonlít rám, és aki Mókának sem lenne idegen, ha majd beléje búvok?

S akkor átrepült a falu felett egy sereg galamb. Fehérek, szürkék, hamuszínűek, barnásak, tarkák. A vezérük, egy kakas úgy csattogtatta a szárnyát, örvénylett körülötte a levegő.

– Ez lesz az én földi alakom – kiáltotta a kicsi szellem. – Illetve tulajdonságom, mert senki nem fog látni, láthatatlan maradok én továbbra is, de Móka érezni fogja általam a vezérgalamb természetét, és ez a fontos. Erő, hatalom, mégis béke, szelídség költözik beléje. Kakas és galamb. Virtus és jóság. Nincs szebb paralella ezen a parányi glóbuszon. S ebben az erőben és jóságban benne lesz az igazság, amit tiszta beszéddel fog a világ tudomására hozni. De addig van még egy futamodás, várni kell azzal a beköltözéssel, a tiszta beszéddel még többet, túl kicsi a gyermek, szétnézek itt a környéken, ugyancsak különbözik ez a vidék az Orion csillaghalmoz bolygóinak szakadékos, kopár, kráteres felületétől.

A Hargitán és környékén pirkadatkor tanácsos szemlélődni. Az úrből jön az áldás, ahonnan a kis szellem jött, a Nap sem a szomszédból billent át ide, az ő útja se macskatrapp, ha megérkezik, piros hajnalhasadás nyílásán dugja be a képét, először az erdőrengeteget gyújtja fel, s amikor még emelint egy pindurkát, egy szilakot a szekere rúdján, szétterül a fény a völgyben, megcsillan a szép patak vize, a házak zsindelyei gyémántról álmodoznak, s a gát zubogója végtelen dallamokat mormol, a Föld himnuszát zengi szakadatlan. Rendet tanult a Nap a kozmoszban, itt is mérlegpontosan osztogatja kegyeit, megcsókolja az áldott mezőket, megsimogatja a búzavetések aranyhaját, és felébreszti a madarakat. Lesz is erre akkora csirikolás, káromlás, vijjogás, csi-csergés, csettintgetés, hogy viszi el a helyet, hát még az égbekiáltók kukorékolása. Őra helyett csokros tarajú, fényes tollú, gangos kakasok ébresztik a merev testű férfiakat és az örök buzgalmú nőket, az álom kirepül a szemekből, denevérszárnyaival besuhan az éj barlangjába, s a hosszúkás, kacskaringós faluban moccan az értelem, mozdul a dolgos kéz, úgy indul az élet, mint a havasi hegy oldalából felbugyborékoló borvíz.

– Nem nekem való ez a sürgés-forgás – elmélkedett a kicsi szellem –, töprengés az én mesterségem, valamilyen magaslatot kell felkajtatnom, ahonnan látszik az egész táj, s ahol megterem a gondolat, ott várakozom, amíg Móka elbúcsúzik az anyja csecsetől, s kezdhetek vele valamit.

Megszokta a szellem az úrben a magasságot, kereste itt is azt a helyet, amelyről látni lehet az egész falut és környékét. Talált is egyet. Szemben, a keleti oldalon meredek hegy tornyosult az égre, nevet is adtak neki az emberek, mert itt mindennek neve van, Gordon-tető, azon legalább száz esztendeje kapaszkodik a sziklás, kemény földbe egy vénségesen vén cserefa, oldalában kerek szájú odú, ami kínálva kínálja a szállást, lakott abban már pele, mókus, most éppen egy bagoly család bérli, éjféli kuvikolással fizetik a házbért.

– Ennél jobb lakótársakat sehol másutt nem találhattam volna – serítette az elmélkedés fonalát nem létező fejében a kicsi szellem –, jól megférek én velük, s mivel láthatatlan vagyok, nem rebbennek szét. Mit is mondtam, ami-

kor a Fiastyúkról elmélkedtem? Mindig az izgalmas igazán, ami nincs, és mégis van. Ami lehetne. Ezt még sokszor fogom elmondani magamnak, még többször Mókának. Tudós lény a bagoly, bölcsesség foglalata, doktor is, viraszt a világ fölött, s öröli a gondokat. Szép és fortélyos ez a történet, olyan tulajdonságokkal ruházza fel a füles madarat, amelyekkel nem ő, hanem az emberek rendelkeznek. Így keletkezik a legenda. De a legenda sűrített élet. Arra fogom tanítani a lassan cseperedő emberpalántát, hogy – ha megnő – lépjen bátran a legendák útjára, találja ki ő is azt, ami nincs, azáltal lesz gazdagabb a világ. S hogy kell ezt csinálni? Vegyen példát rólam. Lám, érkezésem után magamba fogadtam a vezérgalamb két tulajdonságát, a virtust és a szelídséget, ami ismeretlen az űrben, most a bagolyanyától bölcsességet tanulok, szívom magamba feszt de feszt a földi tudományokat, de nem magamnak harácsolok, Móka vándortarisznyáját akarom színültig tölteni, amivel útra kelhet, amiképpen én is útra keltem őmiatta, átlényegültem a kozmosz távoli zugából a földi életbe. Ő csak itt fog mozogni ebben a parányi világban, de a nagy tetek elkövetésére ez is jó. Helytelenkedett születésekor, legyen zabos nagykorában is.

Ilyen s ehhez hasonló gondolatok mocoogtak, keringtek a kicsi szellem agyában, miközben beköltözött a százesztendős cserefa odvába. Puha volt a fiókák tolla, amikor közéjük bújt, csiklandozta az orrát, emiatt hamar átmászott kívülre, az odú szádában feküdt a bal oldalára, onnan még Móka házának a kéményét is látta, vidám füst kanyargott fel abból, bizonyára főzik a gyermeknek a zsemlekását, mert már nem szopik, elválasztotta az anyja, s totyogni tanítja a sárga agyaggal simára sikált szoba földjén.

– Onnan tudom mindezt – mondja ugyancsak saját magának a szellem –, mert tegnap, úgy früstök táján kirepültem innen, s a hátsó, kicsi ablakon békukucskáltam. Bizony, még várni kell, nem sokat, de várni kell, amíg alkalmas lesz a legényke arra, hogy én benne lakjam. Eljön annak is az ideje, és akkor egy villanással átköltözöm a cserefa odújából az ő lelkébe. De addig sem akarom lopni a Napot – ezen is kacagtam legalább fél napig, hogy lehet ellopni a Napot –, magasba szállok, s megtekintem a Hargitán a rengeteget, mert mint minden szellem, jövőbe látó vagyok, s tudom, annak lakója lesz Móka, ha felcseperedik. S az sem titok előttem, hogy az itteni népek szent hegynek nevezik, talán szelleme is van, s akkor az valamilyen távoli rokonom lehet.

Úgy cselekedett a kicsi szellem, ahogy kigondolta.

Magasba szállt, jobban mondva emelkedett, mert nem voltak szárnyai, s onnan, fentről nézett szerteszét. Nem kősziklák maradoztak el alatta, ahogy haladt kelet felé, hanem hegygerincek, ormok, fennsíkok, magaslatok, mély szakadékok, s azokon erdők, sötét, titokzatos, dús erdők. Azt már megtapasztalta a kicsi szellem, hogy nincs szebb, tökéletesebb ékessége a glóbusznak, mint az erdő, a rengeteg, se az óceánok, se a rónák, se a végtelen síkságok nem vetekednek vele. Ráadásul itt, a Hargitán a legszebb fa, a fenyő gyurakodik ki a földből nagy bőséggel, gyertya-egyenes a törzse, illatos a tüskéje, jó szagú a kérgén termő gyanta; szapora növény, millió magját szétszórja, nőnek a csemeték, mint a kender, nem kényes, bárhol megkapaszkodik, felfut a csúcsokra, és beereszkedik a mély völgyekbe, árkaiban patakok futnak le, kristálytiszta azoknak a vize, életet adó elixír embernek, állatnak, tisztások, kaszálók, legelők, nárciszmezők tarkítják a rengeteget, ha szél matat, ha szellő moccan, megrezdül a páfrány, és rázzák fejüket az erdei virágok. Az ember keze nyoma is meglátszik itt-ott, a szélvédett helyeken gerendákból ácsolt házikók szerénykednek, kell a szálláshely erdőlé favigóknak, szénégetőknek, kaszásoknak, szénaszárító asszonyoknak. A jövőt látó kicsi szellem ámulva vigyázkodott, nézelődött, csupa játékból hol az egyik kunyhóba, hol a másikba bújt bele, végül kiválasztott egyet Mókának,

nem volt a legjobb állapotban, deszkából tákolták össze a tetőzetét, át lehetett látni a falán, fakilincs az ajtón, egy likon surrant be, nem mondhatni, hogy ugrott ki a bőréből örömeiben, de hát a szállás attól lesz otthonos, ha belép abba az ember. Különösen, ha gyermekember lesz majd a lakója, aki őrzi a fát, felesel, vihart támaszt, s virraszt a világ felett. Bizony, izgalmas volt mindez számára, a kozmosz sivársága után végre megismerte azt a csodát, amit Hargitának nevez Móka népe, ahol gyermekfejjel, csupa kényyszerűségből tanyát fog verni az ő kicsi gazdája.

Hallgatózott, fülelt a kicsi szellem. Hányféle hang keletkezik a fenyőrengetegben? Ha szélcsend van, sejtelmek zengedeznek, ha szellő indul, sóhajtoznak a fák, erős vihar, jégverés esetén jajgatás, morgás, zúgás, csattogás hallatszik, s zenei aláfestésről a patakok gondoskodnak csobogásukkal. Hát még a havas lakóinak kórusa? Madár csipog, gerle bűg, szarvas bőg, medve dörmög, vaddisznó röffen, fajdkakas dürrög, ezer évig hallgatná ezt a csodálatos szimfóniát.

Egy dologra nem gondolt. Elfeledkezett arról, hogy a glóbuszon minden alá van vetve a feltornyosuló, az irgalmatlan, a kérlelhetetlen időnek. Az idő itt véges, nem lehet úgy ámuldozni, ácsorogni, mint az Orion csillaghalmazban vagy a Plejádokon. Ami neki egy szempillantás, az földi ember számára akár évszázad is lehet. Szerencsére nem évszázad telt el, csupán tizenhat szárnyas esztendő, ennyi kell ahhoz, hogy egy mákszemnyi, virgonc csecsemő felcseperedjen, hogy bekövetkezzen nála a rügyfakadás, és kiütközzön állán a legénytoll. Hát ez történt Mókával. Megszeppenve, riadtan, eszeveszetten száguldott vissza a Gordon-tető hegyiben árválkodó, vén cserefához a szellem, besirült az odúba, akkor ott éppen egy anyamókus szoptatta a kölykét, kitekintett, s hát látja, hogy egy nyurga termetű, izmos legényke nagy buzgalommal hasogatja az udvaron a fát. Móka volt az, nem is lehetett volna másvalaki, úgy állt a fejsze a kezében, mintha onnan nőtt volna ki, fehér harisnya feszült rajta, mellén, hátán fehér ing, fekete lajbi, dolgozott serényen, s hordta be a hasábokat a szín alá, szeptember vége felé gondolni kell arra, hogy jön a tél, ami igencsak zimankós itt, a havas lábánál.

Hamar magához tért a nagy riadalom után a szellem, alaposan szemügyre vette Mókát, öröm áradt szét a lelkében, mert a védencének tényleg kiütközött a szakálla, s a legjobbkor, mert éppen születésnapja volt, szeptember huszadikán hozta világra a szép mosolyú asszony.

– Születésnapnál nincs alkalmasabb idő, alkalom. Egy villanás, és már be is költöztem Móka lelkébe. Ezentúl minden lépését követem, minden gondolatát előre látom, éber virrasztással vigyázok a tetteire, mérsékelem, ha túl indulatos, ha túl heves, és biztatom, serkentem, ösztökélem, ha lanyhulást érzélek.

Mintha szitakötő zizzent volna, olyan gyors volt a szellem rebbenése. Móka éppen égnek emelte a két marokra fogott fejszét, lecsapott volna vele, de akkor enyhe rezdülést érzett a mellkasában és a fejében. Kellemes forróság öntötte el az egész testét, ledobta a fejszét, berohant a konyhába, s hangoosan kiáltotta az anyjának:

– Édesanyám! Boldog vagyok! El sem képzeled kend, milyen boldog vagyok! Valami különös dolog történt velem.

– Hát hogyné lennél boldog, fiam? Ma van a születésnapod. Tizenhat éves lettél.

Hogy mekkora esemény ez, csak a kicsi szellem tudta igazán, örvendezett is módfelett.

– Ezután egy leszek Mókával – rebegte –, s mégis függetlenek leszünk egymástól. Itt, a földön, főleg ezen a vidéken nagyon is tudják, mert tanítják a papok, hogy három személy is lehet egy egység, úgy hívják, Szentháromság.

Akkor mi, én és Móka, miért ne lehetnénk egyik? Halandó nem leszek ezáltal, de belekóstolok a földi életbe, amiről csak annyit tudok, hogy az éppen olyan keserű, mint amilyen édes.

Legnagyobb nyűg az idő volt a kicsi szellem számára. Nehezen barátkozott meg vele. Még számolni is megtanult, aminél nagyobb szegény szellem számára nincs. A számok feldarabolják a végtelen időt.

– Hogy is állunk? – kalkulált, iskolás gyermek módjára. – Most tizenhat éves a gazdám, mert hát el kell fogadnom gazdámnak, én bújtam az ő bőrébe, nem ő az enyémbé, nekem nincs is bőröm, két évet kell várni, s akkor Móka mehet guzsalyasba, csókért kapkodja fel az elejtett orsókat. Nem nehéz megjósolni, mekkora sikerei lesznek a zsenge leánygyermekéknél, rögvest tapasztalni fogják, hogy nem hervadozásra született. Ha kiválaszt egy rokolyás piszeorrút, egy havasi gyopárt, s az béköltözik a szívébe, mármint ide hozzánk, akkor hármacskán leszünk. Ennél csak a Szentháromság volt több. Bele fogok nyugodni, hogy a hátát mutatja majd nekem Móka, s úgy fog turbékolni a hamvasarcúnak, mint egy szerelmes vadgalamb. Szegény fejem! De hát mit kezdjek én ezzel? A szerelem a szellemek világában ismeretlen. Mégis tudnom kell, mi az. Na, mi a szerelem? Találjam csak ki! Azt csinálom, amit az emberek. Ők is fortélyos, kacifántos, kétértelmű szavakkal nevezik meg a csillagokat, azt mondom hát, a szerelem az ég boltozatán tündöklő szivárvány. Nem, nem csalóka szivárvány, hanem egy szépnél is szebb, sokszínű koszorú. Egyik ágán fölmegegy egy leánygyermek, másikon fölmegegy egy fiúgyermek, középen találkoznak, s tesznek arról, hogy ne haljon ki utódok hiányában ez a különleges lény, akit embernek hívnak. Súlyos szó csúszott ki a számon. Ne haljon ki! Igen, halandó az ember. Halál. Halál. Halál. Tanulni kell nekem, az örökéletűnek ezt a borzalmas szót, mert a pusztulás anyyala jelent meg az ég boltozatán, ott feszítette ki véres zászlaját. Szivárványhid és nád-szállkarcsú leánygyermek helyett a pokol sárkánykigyója gyúrta fel magát a mélyből, s tépte, szaggatta cafatokra az embert. A háború volt ez a borzalom, így nevezik az emberek, akkor árasztotta el a földet, amikor Móka élete éppen virágba szökkent. Amikor a legényfa kivirágzott. Az iskolapadból ragadta el, s vitte gyermek katonának, idegen földre értelmetlen, buta öldöklésre.

A kicsi szellem, illetve most már ők ketten, nem szívesen emlékeznek erre az iszonyatra. De magába süppedve, magával beszélgetve felidézi az űr egykori lakója azt a pillanatot, amikor szinte ellobbant Móka életének a lángja. Ő, a kicsi szellem nyúlt utána, ragadta meg, s húzta ki a megáradt folyóból, különben belényuvadt volna.

Nagyot fordult a világ a háború után. Felbomlott a rend és a helyes arány, keserű méreggel telt meg az emberek szíve, Móka arcáról is lehervadt a derű, a szép mosoly, amit az anyjától örökölt. De nem szólt, hallgatott, az ő fajtája nem sír, nem panaszkodik, inkább kibujdosik a világból. Ezt írta elő neki a háború: a bujdosást. Elhatározta, szerencsét próbál Amerikában.

Persze, együtt vágta neki az útnak, amiképpen a háborúban is együtt vitézkedtek, nem csillagközi utazás volt az, hanem hánykolódás, himbálózás, hatalmas hajóra szálltak, azon ringatóztak hetekig. A kicsi szellem különös fogalmakkal barátkozott, Újvilág, bank, börze, gyárak, kémények, automobilmek, égig érő toronyépületek.

Nem faluba érkeztek meg, hanem mahomet nagyvárosba, ahol Móka kenyérkereset után nézett, a kicsi szellem unatkozott. Móka nyakát nyomta az iga, a kicsi szellem nem tudta, mit kezdjen a céltalan szabadságával. Hol a gazdája kalapján gunnyasztott, hol az asztalon, a tintásüveg mellett, a félig teletírt papírlapon, hol a kéményen kukucskált ki, azon keresztül látta egy darabkáját az égboltozatnak, szürke volt az a sok füsttől és koromtól, nem kék. Beszélgetni természetesen nem tudtak, az benne van a világszellemekek kalen-

dáriumában, hogy ilyen különös együttlét esetén csak álmokképekkel hozhatnak valamit egymás tudomására.

Hát abban, mármint az álmokképek gyártásában nagymester volt a kicsi szellem! Éjszaka, mikor a gazdája aludt, felidézte mindazt, amit annak idején, a Hargita fölött lebegve látott, a nárciszmezőket, a virágos kaszálókat, a kacskaringós gyalogösvényeket, a borvízküpüket, a szarvasok patanyomában megcsillanó esővizet, a zúgó fenyveseket, a virágkelyhek hűvös harmatát, a csipkés szélű fátyolfelhőket. Ahogy a csillagok benépesítik az eget, úgy terjedtek s tapadtak meg az alvó agyának láthatatlan képernyőjén ezek a képek, s ülepedtek le a szívében, a lelkében.

Izzadt homlokokkal ébredt ilyenkor Móka, s nagy nyomást érzet a mellkasában bal oldalt. A szülőföld szólította meg, annak minden szépsége ragyogott fel az álmokképekben, de hozták az ott lakók minden kínját, baját, örömét is.

– Egy vagyok velük itt, az óceán másik partján is – gondolta Móka. – Minél távolabb vagyok a bölcsőhelyemtől, annál nagyobb a sóvárgás bennem, hogy otthon legyek a világban. S most már tudom, hogy csak a Hargita szárnya alatt tudok én otthon lenni. Szerencsét próbálok itt, mint a mesék vándorai, de – akárcsak ők – nem fogok üres kézzel hazatérni. A mese törvénye fog érvényesülni az életemben.

Így teltek, teldegéltek a napok Amerikában. Móka nappal robotolt, éjszaka leült a konyhában az asztal mellé, fejét bal tenyerébe támasztotta, s a jobb kezével férfias betűket rótt kockás vagy sima papírlapokra. Gyönyörű történetek kerekedtek ki ebből a betűrovásból. Öröm illata szállt, gyöngyöztek a szép szavak. Ezt a munkát szerette leginkább a kicsi szellem. Felidézte a sokszor ismételt szabályt: teremteni kell azt, ami nincs. Mindig az izgalmas igazán, ami nincs, és mégis van. Ami lehetne. Csak így, a teremtés hevületében lesz szellem, igazi nagy szellem Mókából. Mintha vésővel vésné a szavakat! Mintha nem papírra, hanem kőtáblára írna! S mégis csobogása van annak, amit ír, hasonlatos a Hargita völgyeiben aláhulló patakok csobogásához. A kristálytisza víz ragyogása megvilágítja az irdatlanul nagy, a végtelen ember-rengeteg útját.

Nem a végzet, hanem a sors teljesedett be. A törvény ült fel magas trónjára. Móka lelkében jelentkeztek a kicsi szellem által az univerzumból hozott tulajdonságok, látás helyett a látomás lett a fő tulajdonsága, már nem álmában, hanem írás közben jelentek meg a képek, a faluja girbegörbe utcái, a szőke Nyikó, a tündéri gyermekkor, a fák pattanó rügyei, a hegyi patak és Hargitán a rengeteg. Nagy hevülettel élte át a lélekindulás megrázó eseményét, s jelképesen, hisz már ő is szellem volt, magához ölelte kínlátott, de a kínjaiban is játékos, kacskaringós észjárású, leleményes, vidám természetű népét.

– Eljön annak is az ideje – elmélkedett az egyik üres tintatartóba bújó kicsi szellem –, amikor én kilépek Móka lelkéből, szívéből, elhagyom ezt a sárteket, és visszatérek az univerzumba, mert megáll ő már a saját lábán. Ott a kezében a varázsvessző, a penna, színes, tarka világ fog kiszivárogni abból, szűzmáriás királyfi, hullámozó vőlegény, kivirágzott legényfa, énekes madár, szabadság madara, csalóka szívárvány, halállal is komázó szegény ember, a feltámadást megtagadó, keserű szívű székely, növésre még alacsony, de bátorságban óriás legényke a rengetegben, virtuskodó, a szerelem ábécéjét tanuló fiúgyermek, hátán himnuszt hordozó számár, törött lábú, jégbe fagyott ördög, kivirágzott kecskeszarvak, világló éjszaka, boldog nyárfalevél, igen, igen, ez fog a papírra kifolyó téntapatak nyomán megszületni, szellemszemimmel látom én, teremtett világ keletkezik, ez lesz az igazi új világ, nem az, amibe kitámolyogtunk, a lélekvándorlás csodája hozza el Mókának és Móka népének az igazi, a földi feltámadást. Szerencsére még otthon, az óvilágnak nevezett földön felrepült a szerelem énekes madara, Móka jegyességre lépett

egy virágillatú hajadonnal, annak küldözgeti innen, kopertákba hajtogatva, a teleírt lapokat, egy mesét szép szakállú öregembernek postázott, annak a címét megjegyeztem: *A szegények királya*. Hát ezt jól eltalálta! Saját magát nevezte meg! Ő lesz a szegények királya! Azért szülte a szép mosolyú asszony, hogy szóval, gondolattal uralkodjon mindeneken, s terjessze a jóság és igazság parancsait. Hogy gyámolítsa a szomorú szívűeket, az árvákat, az elesetteket. Szolgálatban fog eltelni hátralévő élete, népe fölemelkedését és megmaradását fogja szolgálni. Bekövetkezik az, ami velünk történt, amiképpen én őbeléje költöztem, úgy fog ő is otthont találni nemzete lelkében, s átadja, kisu-gározza azt a fényt, amit én az űrből hoztam. Jövőbe látó vagyok, mint minden szellem, látom, tudom, mondom, Móka fenékig, az utolsó cseppig ki fogja üríteni azt a kelyhet, amelyben „a földi élet levének kivonata van: az a titokzatos, egyetlen ital, amelybe a kerek földnek minden fűszere egybefőzetett. Ízében mindig ott találok az édes keserű fűszereket, a mérgezőket és a gyógyítókat, nemkülönben a kábítókat és a józanító fűszereket. ...S ami éltetett egyfelől, megmérgezett ugyanakkor: s mint a testnek és léleknek legnagyobb szenvedélyét, azóta sem tudjuk leszokni ezt az italt.”*

Így, ezáltal lesz ő már nemcsak népének, hanem minden igaz embernek őriző szelleme a földön. Só és kovász lesz, ami által ízesül és megsaporodik a tészta, dagad, nő, hogy éltető kenyér lehessen belőle a kemence hevében. Bekövetkezik az, ami földi ésszel felfoghatatlan. Legyőzi az időt. Halhatatlan lesz, akárcsak én. De ahhoz haza kell térni az én gazdámnak, fölemelt, büszke fejvel és alázatos szívvel kell vállalni a nehéz sorsot. Két nevet adott a földi ember az ég legszebb tüneményének: Tejút és Hadak útja. Reszket a kicsi lelkem, mert tudom, ha elválnék, én a Tejút valamelyik kis zugában húzom meg magam, onnan figyelem tovább kedves gazdám minden lépését, de neki a Hadak útjára kell lépni, küzdelem, harc lesz az élete.

Győzni nem fog, de diadalt aratni igen.

•

Elválásuk, akárcsak egykoron a beköltözés, a szitakötő zizenéséhez hasonlított. Az átlényegülés csodájával kiröppent a kicsi szellem Móka lelkéből, agyából, szívéből.

A hajóállomáson voltak, a hullámzó emberrengeteg semmit sem vett észre abból, hogy ott a világ egyik legnagyobb eseménye következett be.

A kicsi szellem a csillagrendszerek általa jól ismert világába szállt fel.

Móka gondterhelten, de mégis erős hittel és bizakodással lépkedett fölfelé a hajóhídon.

A csillagok pillanatnyi állásukkal szép jövőt jósoltak.

* Tamási Áron: Szülőföldem